

ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНОГЕННОСТІ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА НА ЗАСАДАХ СИСТЕМОТЕХНІКИ

Оболенцев Валерій Федорович,

канд. юрид. наук, доц.,

доцент кафедри кримінології

і кримінально-виконавчого права,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

Україна, м. Харків

e-mail: hortisa71@gmail.com

ORCID 0000-0001-8360-8959

У статті виявлено системність у процесах історичного розвитку нашої держави за часів незалежності; встановлено поточну стадію життєвого циклу системи держави Україна та перспективи її розвитку з урахуванням тенденцій криміногенних процесів.

Перший етап функціонування системи держави Україна (етап виникнення) виявився у запиті метасистеми (українського суспільства) на її утворення як окремого системного об'єкта. Це відбулося під час національного відродження другої половини 80-х років ХХ ст. Розбудова системи Української держави на другому етапі її новітньої історії (етап становлення) розпочалася після референдуму 1 грудня 1991 р. Третій етап (етап зрілості) мав місце в період економічного зростання 2000–2008 рр. Четвертий етап (етап кризи) мав місце в останні роки першого десятиріччя ХХІ ст. Він характеризувався наявністю соціально-економічних проблем і високим рівнем протестних настроїв серед населення. Початком п'ятого етапу (перетворення) можна вважати 2014 р., коли було утверджено курс країни на євроінтеграцію та боротьбу з корупцією.

Ключові слова: система держави Україна; етапи розвитку систем; системний підхід.

Постановка проблеми. Вирішення практичних проблем розбудови правової Української держави має ґрунтуватися на поєднанні практичного досвіду та теоретичних напрацювань, що відповідають новітнім досягненням науково-технічного прогресу. У цьому аспекті ми вбачаємо перспективним використання системного підходу, який у сучасних умовах являє собою плідну взаємодію набутих знань і програмних засобів їх опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку системи держави Україна постійно знаходяться в центрі уваги вітчизняних науковців. Так, А. А. Романова (А. А. Romanova) у своїй праці розглянула інституційне,

правове, організаційне та ресурсне забезпечення системи прав і свобод людини і громадянина [15], її елементами авторка визначила Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, судові та правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, політичні партії, адвокатуру, неурядові громадські організації, профспілки, засоби масової інформації та ін. Правовим забезпеченням цієї системи є вся сукупність законів України, що закріплюють права і свободи людини і громадянина, а також міжнародно-правові акти в цій сфері, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

У своїй праці Ю. Б. Молодожен (Yu. B. Molodozhen) і О. В. Гуненкова (O. V. Gunenkova) навели результати застосування системного підходу в дослідженні системи адміністративних послуг в Україні. Автори розкрили системну взаємодію органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, окремих категорій юридичних і фізичних осіб у процесі надання адміністративних послуг, проаналізували відповідність цієї системи загальноновизнаним системним ознакам [9].

У свою чергу Д. Б. Ельчанінов (D. B. Yelchaninov) дослідив можливості використання новітніх інформаційних технологій для вдосконалення механізмів державного управління. Він показав [4], що сучасний системний підхід і нотація IDEF0 можуть бути інтегровані для формування теоретико-методологічних засад аналізу та прогнозування державного управління. У роботі наведено IDEF0-модель впливу запиту надсистеми (зовнішніх чинників) щодо системи держави Україна в аспекті державно-адміністративного устрою, окреслено можливості цієї методики щодо функціонально-вартісного аналізу бюджету країни.

Розглянемо власний досвід використання системотехніки у дослідженнях державних процесів. Зокрема, нами проведено системний аналіз системи держави Україна, визначено її мету, призначення, функції, структуру, елементи та інші важливі характеристики та побудовано функціональну модель [11]. У роботі [10] наведено результати системного аналізу системи запобігання

злочинності в Україні.

Сьогодні дедалі більше у дослідженнях з юридичної проблематики та державотворення застосовуються інформаційні технології. Алгоритм використання програмного забезпечення для виявлення та виправлення помилок у нормативних актах описано фахівцями у роботах [1; 12]. Перспективним є також використання інформаційних методик у технологіях кримінального аналізу [2; 18].

Мета статті – виявити системність у процесах історичного розвитку нашої держави за часів незалежності; завданням є встановлення поточної стадії життєвого циклу системи держави Україна та перспектив її розвитку з урахуванням тенденцій криміногенних процесів.

Виклад основного матеріалу. У теорії виділяють п'ять основних стадій розвитку систем: виникнення, становлення, зрілість, криза, перетворення.

1. Етап виникнення – формування потреби-запиту більш великої метасистеми щодо функцій нової системи.

2. Етап становлення – формування системи до потрібного (розрахованого) стану.

3. Етап зрілості – проєктне функціонування системи з рівнем якості не менше запланованого. У цей період у зв'язку зі старінням або зносом елементів системи та зміни потреб зовнішнього середовища система потрапляє у критичну ситуацію та постає запитання: «що далі?».

4. Етап кризи – зміни стану системи. На даному етапі можливі три варіанти розвитку подій.

Варіант перший. Система вимушена підкорюватися обставинам та йти шляхом регресу, старіючи, позбавляючись своїх якостей та невідворотно наближаючись до моменту своєї смерті.

Варіант другий. Намагання системи за наявності потрібних ресурсів підтримати себе у стані, за якого ще можливе її первинне цільове функціонування.

Варіант третій. Перехід в іншу якість (за наявності рішення керуючої

системи щодо цього та ресурсів), на більш високий рівень через зміну стану, властивостей елементів, структури та функцій для досягнення нових функцій.

5. Етап перетворення, на якому з'являється або нова фаза існування системи, що забезпечує потреби метасистеми, або починається новий етап життєвого циклу нової (іншої) системи, що виникає у результаті утилізації старої [8, с. 208].

Щодо досліджуваної нами системи української державності, ці процеси, вочевидь, мають певні особливості. Передусім слід окреслити обставини, в яких ми вбачаємо перший етап функціонування системи держави Україна (виникнення). Йдеться про запит метасистеми (українського суспільства) на її утворення як окремого системного об'єкта. Виявилось, що це відбувалося в часи національного відродження другої половини 80-х років ХХ ст., важливу роль в якому відіграв український дисидентський рух. «Шестидесятники», як осередок українського дисидентства, однаково прагнули здобуття і громадських свобод, і національних прав. Скориставшись нагодою послаблення тоталітарного контролю, українська інтелектуальна еліта розпочала формувати опозиційні структури. При цьому наприкінці 1988 р. в Україні намітилася тенденція до формування двох політичних течій. Більш радикальна, що виступала як спадкоємниця ідей національно-визвольних змагань 40–50-х років, була представлена Українською гельсінгською спілкою й мала значну підтримку на західноукраїнських землях. Інша, що зароджувалась у середовищі Спілки письменників України (СПУ), була виразником частини партійно-радянського керівництва й прагнула більшої автономії, відродження мови та культури народу. На початку 1989 р. саме за сприянням СПУ сформовано Товариство української мови ім. Т. Шевченка. У вересні 1989 р. на тлі розрізнених громадських організацій організувався Народний рух України за перебудову, який об'єднав усі національні сили України. У своїй програмі Рух передусім обстоював суверенітет Української республіки, відродження мови та культури народу [17, с. 113].

Вказані обставини стали складовою частиною політичної та соціально-

економічної кризи Радянського Союзу, яка зумовила послаблення впливу центральної влади та її посилення в союзних республіках. Починаючи з 1985 р. в СРСР став реалізовуватися новий політично-економічний курс, що отримав назву «Перебудова». Так, на січневому пленумі ЦК КПРС 1987 р. «Перебудову» було офіційно затверджено як стратегічний напрямок розвитку Радянського Союзу. За фактом ці заходи були суперечливими кроками ринкової економіки й демократії. Найбільш відомі з них – антиалкогольна кампанія 1985 р. (зумовила збільшення самогоноваріння та дефіцит цукру, що використовувався у цій технології як сировина); кампанія боротьби з нетрудовими доходами 1986 р.; введення елементів ринкової економіки (сприяння кооперативному руху, переведення підприємств на госпрозрахунок, самоокупність і самофінансування); низка непродуманих економічних заходів (призвели до дефіциту продовольства, введення карткової системи та інфляції); реформа влади (запровадження виборів до Верховної Ради та місцевих рад на альтернативній основі); припинення кримінальних переслідувань за іншомислення; гласність, фактичне зняття партійної цензури на засоби масової інформації та твори мистецтва Ці процеси супроводжувалися придушенням локальних національних виступів і конфліктів (наприклад, силовий розгін мітингу молоді в Алма-Аті, демонстрації у Грузії, введення військ до Азербайджану, військове протистояння в Нагірному Карабаху, протидія демократичних рухам у прибалтійських республіках) [5, с. 144].

Відтак у Радянському Союзі відбулися події, характерні для п'ятого етапу розвитку систем (перетворення). Система держави СРСР припинила своє існування, а на її місці з'явилися системи держав незалежних республік. На ці обставини ми звертаємо особливу увагу, оскільки згадані процеси являють собою показовий приклад для визначення небезпечних перспектив розвитку системи держави Україна.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада УРСР проголосила незалежність України [13]. Бажання населення створити державу Україна як окрему систему було підтверджено на референдумі 1 грудня 1991 р. Ці події можна вважати

початком розбудови системи Української держави на другому етапі її новітньої історії. Відповідно до теорії системного аналізу даний етап передбачає формування системи до потрібного (розрахованого) стану. Проте в умовах України ці процеси виявилися дуже складними. Країна пережила десять років економічного занепаду. ВВП знизився до 40,8 % від рівня 1990 р., а реальні доходи населення – до 32,9 %. [16, с. 6]. Утім у сфері державотворення у 90-х роках ХХ ст. країна зробила великий крок уперед, сформувавши всі атрибути своєї державності. У 1996 р. було прийнято Конституцію України, яка закріпила основні засади функціонування державної системи. Разом з утвердженням в економіці нових (ринкових) форм економічних відносин відбувся й глобальний перерозподіл державної власності через механізми її приватизації.

Перші роки ХХІ ст. можна визначити як початок третього етапу функціонування системи держави Україна у період її новітньої історії (етап зрілості). У 2000–2008 рр. у країні спостерігалось економічне зростання. Проте воно ґрунтувалося на створених ще за радянських часів потужностях, консервувало застарілу виробничу структуру й закріплювало економіку України як додаток до більш розвинених економік світу. Реструктуризації економіки та переведення її на інвестиційний шлях розвитку не відбулося. Головною причиною такої ситуації стала спотворена система політичної влади з домінуванням політичних груп впливу та боротьбою між ними, перетворенням державних органів на засіб отримання специфічної «ренти». Все це спричинило вибух корупції, поширення кримінальних процесів в економіці, руйнування моральних засад суспільства [16, с. 6].

Посилення кризових тенденцій системи держави Україна проявлялося й у поширенні злочинності [7], для якої дослідники виділяли три основні тенденції [6, с. 51–52]:

1. Незважаючи на всі коливання динаміки злочинності спостерігалась загальна тенденція до її збільшення як за абсолютними показниками, так і відносно чисельності населення. Фактично кримінальна ситуація

погіршувалася. І якщо вона не знайшла свого адекватного відтворення у статистичних показниках, то це зумовлювалося низкою обставин (серед головних – суттєва лібералізація покарання і правозастосовної практики в цілому; високий рівень латентності, зумовлений правовою анемією суспільства та корупцією).

2. Реальні масштаби злочинності у сфері економіки досягли такого рівня, за якого вона стала визначати процеси у системі державного будівництва.

3. Українська злочинність вийшла за межі національних кордонів, чим завдала відчутну шкоду престижу країни та її національній безпеці.

Щодо порушення системності державних механізмів показовими є дані про злочини у сфері службової діяльності. Так, кількість засуджених за цей вид злочинних посягань неухильно збільшувалась (з 552 у 1990 р. до 5116 у 2000 р.). Зростання становило 926,8 %, хоча загальна кількість засуджених зросла за цей час лише на 221,6 %. Таким чином, кількість засуджених за службові злочини зростала в 4,2 рази швидше, ніж загальна кількість засуджених осіб [6, с. 51]. При цьому дослідники робили висновок про відсутність підстав для зменшення рівня злочинності в країні на перспективу [6, с. 49].

Останні роки першого десятиріччя XXI ст. можна вважати початком четвертого етапу розвитку системи держави Україна в її новітній історії (етап кризи). Знаковим у цьому сенсі можна вважати відоме рішення Ради Національної безпеки та оборони України від 11 вересня 2009 р. «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» [14]. Характеризуючи стан державної системи у той період та вплив на неї злочинності, у ньому вказувалося, що корупція охопила всі ланки органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Значно ускладнювала криміногенну ситуацію протиправна діяльність численних організованих груп і злочинних організацій з корупційними й транснаціональними зв'язками. Водночас діяльність правоохоронних органів, спрямована на обслуговування потреб політичних і

бізнесових груп при владі, почала загрожувати національній безпеці.

Через зволікання та безсистемний характер проведення судової реформи залишалися нерозв'язаними більшість проблем суддівської влади. Відсутність дієвих гарантій незалежності суддів під час прийняття рішень доповнювалося ще й значним тиском корпоративних інтересів, корумпованістю, впливом особистих зв'язків на кар'єрне просування суддів, їх незахищеністю від внутрішньосудового адміністративного впливу керівництва суду. Внаслідок цього належним чином не забезпечувалося право особи на судовий захист, справедливий та своєчасний розгляд справи у суді. Причинами такої ситуації визнавалися неефективність державної політики у сфері протидії злочинності та корупції, відсутність реальних кроків, спрямованих на реформування правоохоронних органів та судової гілки влади.

З урахуванням наведеного робився висновок: масштаби криміналізації та корумпованості влади мали тенденцію до критичної межі, за якою мали відбутися втрата важелів керування державою з боку легітимної влади, розпад державних інститутів та припинення демократичного розвитку держави.

На цю обставину звертали увагу й науковці, які на той час окреслювали варіанти розвитку подій в країні: або вона капітулює перед натиском організованої злочинності й буде жити за законами кримінального співтовариства, або знайде в собі сили переломити ситуацію [6, с. 56].

Четвертий етап у новітній історії системи держави Україна (етап кризи) містив всі контрастні варіанти розвитку подій, які окреслюються теорією щодо цього періоду життєвого циклу систем. З одного боку, система за наявності необхідних ресурсів ще підтримувала себе у стані, за якого було можливе її первинне цільове функціонування. Втім, підкорюючись обставинам дискоординації, вона йшла шляхом регресу, позбавляючись своїх якостей і невідворотно наближуючись до доленосного вибору варіанту свого подальшого розвитку.

Вбачати це можна у критичному поширенні корупції в країні. За даними всесвітнього дослідження «Барометр Світової Корупції» (Global Corruption

Barometer) від Transparency International та Gallup International Association, у 2013 р. 43 % опитаних вважали, що за попередні до опитування два роки рівень корупції в Україні значно зріс, 74 % були впевнені, що державний сектор корумпований, 80 % охарактеризували дії уряду в боротьбі з корупцією як нерезультативні. Лише 4 % опитаних стверджували, що державна антикорупційна боротьба має хоч якийсь результат. При цьому 84 % відзначили, що урядом країни керували організації, що діяли у власних інтересах. Найкорумпованішою сферою українці визнали судову (66 %), за нею – правоохоронні органи (64 %), державну службу (56 %), сферу охорони здоров'я (54 %), парламент (53 %), політичні партії (45 %), освітню систему (43 %), бізнес (36 %), військову сферу (28 %), ЗМІ (22 %), релігійні інституції (21 %), громадські організації (20 %). Найчастіше українці давали хабар при отриманні послуг у таких установах: у правоохоронних органах (49 %), медичних установах (41 %), освітніх закладах (33 %), земельних службах (25 %), реєстраційних та дозвільних службах (22 %), судах (21 %), податковій (18 %), комунальних підприємствах (6 %). 35 % опитаних зізналися в тому, що у них вимагали хабар. Найпопулярнішою причиною сплати хабара було названо неможливість отримати послугу іншим шляхом (33 %), на знак вдячності (33 %), для прискорення процесу (28 %), для здешевлення послуги (6 %).

Як наслідок, у 2013 р. протестувати проти корупції були готові 68 % українців, а вийти на вулицю для цього – 36 % [3]. За наявності такого рівня протестних настроїв та провокуючого рішення керівництва країни відмовитися від євроінтеграції (що фактично являло собою принципову зміну функціоналів системи, окреслених надсистемою – громадянським суспільством при її створенні) нам вбачаються прогнозованими протести на Майдані наприкінці 2013 р. Фактично це був апогей четвертого етапу розвитку системи держави Україна в її новітній історії. Відповідно до теорії систем ці події можна окреслити як перехід системи в інший стан через зміну властивостей елементів та структури для реалізації нових функцій (у цьому випадку – демократизації та антикорупції).

Початком п'ятого етапу розвитку системи держави Україна (перетворення) можна вважати 2014 р. Раніше ми вказували два можливі варіанти розвитку подій, які передбачаються в теорії щодо цього етапу (оновлене існування системи, що забезпечує потреби метасистеми, або новий етап життєвого циклу нової (іншої) системи, що з'являється в результаті утилізації старої) [8]. Втеча керівництва країни, анексія Криму та початок війни на Донбасі фактично являли собою початок варіанту знищення державної системи та, відповідно, припинення її існування. Утім, цього в повному обсязі щодо системи держави Україна не відбулося, хоча на території Криму та окремих районів Донецької й Луганської областей, тимчасово невідконтрольних Україні, має місце розбудова агресивних квазідержавних систем. У країні ж у повному обсязі відбувся конструктивний варіант розвитку подій. Так, у лютому 2014 р. було змінено Конституцію України. 21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна–ЄС відбулося підписання політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. У подальшому Парламент затвердив пакет антикорупційного законодавства, нормативні акти щодо реформування економіки, правоохоронної та інших сфер державного життя.

Висновки. Безумовно, викладений матеріал щодо етапів розвитку системи держави Україна обмежений обсягами статті. Проте відповідно до наведеного можемо зробити декілька головних висновків.

Сьогодні можна констатувати, що новітньої історії системи держави Україна відбулися процеси п'ятого етапу системного розвитку. Протестами на Майдані 2013–2014 рр., ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 16 вересня 2014 р., реформуванням Конституції України, антикорупційного та іншого законодавства з 2014 р. було зафіксовано запит метасистеми (українського суспільства) щодо функцій системи держави Україна (демократизація, ринкові відносини, забезпечення прав людини,

запобігання корупції та ін.).

Проблемами функціонування системи держави Україна найближчими роками будуть вплив зовнішнього середовища (анексія Криму, війна на Донбасі за участі Російської Федерації) та внутрішні (злочинність).

Перспективами ж розвитку системи держави Україна стане її формування до рівня, який максимально забезпечить права та свободи громадян, передбачених нормами Конституції. Методичним підґрунтям належного функціонування даної системи мають стати відповідні наукові напрацювання. Конструктивним у цьому сенсі вбачається методика системного аналізу, використання якої дозволить порозумітися на сутності процесів української державності та забезпечити їх прогресивне спрямування.

Список літератури

1. Obolentsev, V. F., Hutsa O. M., Demchenko O. B. Information technology of verification of algorithmic of medical regulations. *Wiadomosci lekarskie*. 2019. Vol. 72, issue 12, cz. 2. P. 2427–2433. URL: http://library.nlu.edu.ua/Biblioteka/sait/publ-3_2020.pdf (дата звернення: 28.04.2021).
2. Бабенко А. М., Заєць О. М., Некрасов В. А. та ін. Основи кримінального аналізу : підручник / за заг. ред. О. Є. Користіна. Київ : НДІ МВС України, 2019. 296 с.
3. Барометр світової корупції – 2013. URL: <https://ti-ukraine.org/research/barometr-svitovoi-koruptsii-2013/> (дата звернення: 28.04.2021).
4. Єльчанінов Д. Б. Системологічний підхід до аналізу та прогнозування в державному управлінні. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2 (11). С. 82–87.
5. Задорожний О. В. Процеси розпаду Радянського Союзу: основні тенденції та значення для України. *Європейські перспективи*. 2014. № 4. С. 143–150. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evpe_2014_4_28.pdf (дата звернення: 28.04.2021).
6. Кальман О. Г., Христюк І. А. Злочинність в Україні: основні тенденції. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. Вип. 17. С. 41–56.
7. Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку XXI століття : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 272 с.
8. Лямець В. И., Успенко В. И. Основы общей теории систем и системный анализ : учеб. пособие. Харьков : БУРУН и К., 2015. С. 118–120.
9. Молодожен Ю. Б. Гуненкова О. В. Процес надання адміністративних послуг через призму системного підходу. *Університетські наукові записки*. 2014. № 3 (51). С. 194–203.
10. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу запобігання злочинності в Україні. Харків : Юрайт, 2016. 76 с.
11. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу системи держави України. Харків : Право, 2018. 105 с.
12. Оболенцев В. Ф., Гуца О. Н., Демченко О. Б. Інформаційна технологія перевірки алгоритмічності нормативних актів медичної сфери. *Конституційні засади медичної реформи в Україні : матеріали Медико-правового форуму, м. Харків, 6 груд. 2019 р.* Харків : Право, 2019. 104 с.

13. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради України від 24.08.1991 р. № 1427-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1990. № 38. Ст. 52.

14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 вересня 2009 року «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» : Указ Президента України від 27.10.2009 р. № 870/2009. *Офіційний вісник України*. 2009. № 83. Ст. 2809.

15. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 599–602. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12raagvu.pdf> (дата звернення: 28.04.2021).

16. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця. Київ : НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.

17. Тиский М. Г. Етапи становлення української національної ідентичності. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. № 21. С. 111–114. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153583847.pdf> (дата звернення: 28.04.2021).

18. Узлов Д. Ю., Струков В. М., Власов О. М., Оболенцев В. Ф. та ін. Прикладний кримінальний аналіз на базі інформаційно-аналітичної системи «РІКАС» : метод. рекомендації. Харків : Юрайт, 2018. 92 с.

Оболенцев В. Ф., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедри криминологии и уголовно-исполнительного права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.

e-mail: hortisa71@gmail.com ; ORCID 0000-0001-8360-8959

Исследование криминогенности этапов развития системы государства Украина на базе системотехники

В статье описаны этапы развития системы государства Украина. Раскрыты особенности социально-политических процессов с учетом тенденций преступности. Сделан вывод о перспективах развития системы государства Украина с учетом аннексии Крыма и войны на Донбассе.

Ключевые слова: система государства Украина; этапы развития системы; системный подход.

Obolentsev V. F., PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminology and Criminal Executive Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: hortisa71@gmail.com ; ORCID 0000-0001-8360-8959

Study the criminality of the Ukraine state system development according to the system technologystages

The state of Ukraine is a system object. Therefore, there are grounds to study it using the methods of system technique (system analysis and modeling).

The question of determining the development stage of system of the state of Ukraine is of crucial significance. In theory, there are five main stages: origin, formation, maturity, crisis, transformation.

1. *The stage of occurrence of the need-request of a larger metasystem in respect of the new system functions.*

2. *The stage of the system formation up to the required (calculated) state.*

3. *Stage of design system operation with a quality level not less than planned one. During this period, due to aging or wear of the system elements and changes in the needs of the external environment, the system experiences a critical situation and the question arises: «What's next?»*

4. *The stage of state change in the system. At the fourth stage, there are three options for changing the system state.*

Option one. The system is forced to bend to circumstances and follow the path of regression and losing its qualities and inevitably approaching the moment of its death.

Option two. Upon availability of the necessary resources, attempts of the system to maintain itself in the state in which its primary target operation is still possible.

Option three. Transformation to another quality (if there is a decision of the management system in this regard and upon availability of the necessary resources), to a higher level due to changes in the state, properties of elements, structure and functions in order to achieve new functions.

5. Stage at which either a new system existence phase, that meets the needs of the metasystem, takes place or a new stage of the life cycle of a new (other) system, that appears as a result of the disposal of the old one, begins.

Accordingly, the systems are divided into those that are at the stage of origin, those that are at the stage of formation, those that are at the stage of maturity, those that are at the stage of crisis, and those that are at the stage of transformation.

In our opinion, the indicators of social, economic and political development of the country confirm the existence of the crisis as a stage of the system development of the state of Ukraine with prospects for the situation development according to the scenarios of the fourth or fifth stages.

Earlier we have considered crime as a separate system object. According to this approach, crime prevention should be understood as measures aimed at neutralizing the resources of this system, managing circumstances, performers, relations with the external environment and its inverse relations.

According to another approach, we have considered crime as a problem of a system object of the state of Ukraine. In this case, crime prevention should be understood as protection of existing social relations from illegal (criminal) changes in the elements state and avoidance of damage to lawful social relations by crimes.

Keywords: system of the state of Ukraine; stages of systems development; system approach.

References

1. Obolentsev, V.F., Hutsa O.M., Demchenko O.B. (2019). Information technology of verification of algorithmic of medical regulations. *Wiadomosci lekarskie*, vol. 72, issue 12, cz. 2. URL: http://library.nlu.edu.ua/Biblioteka/sait/publ-3_2020.pdf.
2. Babenko, A.M., Zajec', O.M., Nekrasov et al. (2019). *Osnovy kryminal'nogo analizu*. O.Je. Korystin (Ed.). Kyiv: NDI MVS Ukrainy [in Ukrainian].
3. Barometr svitovoi korupcii – 2013. URL: <https://ti-ukraine.org/research/barometr-svitovoi-korupcii-2013/> [in Ukrainian].
4. Jelchaninov, D.B. (2009). Systemologichnyj pidhid do analizu ta prognozuvannja v derzhavnomu upravlinni. *Strategichni pryorytety*, 2 (11) [in Ukrainian].
5. Zadorozhnyj, O.V. (2014). Procesy rozpadu Radjanskogo Sojuzu: osnovni tendenci ta znachennja dlja Ukrainy. *Jevropejski perspektyvy*, 4. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evpe_2014_4_28.pdf [in Ukrainian].
6. Kal'man, O.G., Hrustych, I.A. (2007). Zlochynnist v Ukraini: osnovni tendencii. *Borotba z organizovanoju zlochynnistju i korupcijeju (teorija i praktyka)*. Kyiv: Mizhvid. nauk.-doslid. centr z probl. borotby z organizovanoju zlochynnistju, issue 17, 41–56 [in Ukrainian].
7. Kulyk, O.G. (2013). Zlochynnist v Ukraini na pochatku HHI stolittja. Kyiv: Jurinkom Inter [in Ukrainian].
8. Ljamec, V.Y., Uspalenko, V.Y. (2015). *Osnovi obshhej teoryy system y systemnij analiz*. Kharkov: BURUN y K [in Russian].
9. Molodozhen, Ju.B., Gunenkova O.V. (2014). Proces nadannja administratyvnyh poslug cherez pryzmu systemnogo pidhodu. *Universytetski naukovy zapysky*, 3 (51) [in Ukrainian].

10. Obolencev, V.F. (2016). Bazovi zasady systemnogo analizu zapobigannja zlochynnosti v Ukraini. Kharkiv: Jurajt [in Ukrainian].
11. Obolencev, V.F. (2018). Bazovi zasady systemnogo analizu systemy derzhavy Ukrainy. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
12. Obolencev, V.F., Guca, O.N., Demchenko, O.B. (2019). Informacijna tehnologija perevirky algorymichnosti normatyvnyh aktiv medychnoi sfery. *Konstytucijni zasady medychnoi reformy v Ukraini: materialy Medyko-pravovogo forumu, Kharkiv, 6 grud. 2019 r.* Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
13. Pro progoloshennja nezalezhnosti Ukrainy: Postanova Verhovnoi Rady Ukrainy vid 24.08.1991 r. № 1427-XII. (1991). *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy, 38, art. 52* [in Ukrainian].
14. Pro rishennja Rady nacional'noi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11.09.2009 r. «Pro stan zlochynnosti u derzhavi ta koordynaciju dijalnosti organiv derzhavnoi vlady u protydii zlochynnym projavam ta korupcii»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.10.2009 r. № 870/2009. (2009). *Oficijnyj visnyk Ukrainy, 83, art. 2809* [in Ukrainian].
15. Romanova, A.A. (2012). Systema zabezpechennja prav i svobod ljudyny ta gromadjany na v Ukraini. *Forum prava, 2, 599–602.* URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12raagvu.pdf> [in Ukrainian].
16. Socialno-ekonomichnyj stan Ukrainy: naslidky dlja narodu ta derzhavy: nacionalna dopovid. V.M. Gecej. (2009). Kyiv: NVC NBUV [in Ukrainian].
17. Tyskyj, M.G. (2011). Etapy stanovlennja ukrai'ns'koi nacional'noi identychnosti. *Naukovyj visnyk Volyns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrainky, 21, 111–114.* URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153583847.pdf> [in Ukrainian].
18. Uzlov, D.Ju., Strukov, V.M., Vlasov, O.M., Obolencev V.F. et. al. (2018). Prykladnyj kryminalnyj analiz na bazi informacijno-analitychnoi systemy «RIKAS». Kharkiv: Jurajt [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 04.05.2021 р.